

γαλλίαςίν μου ὅτε εἶδον ὅτι περιῆλθον εἰς εὐγενῆ πτωχείαν.

Ὅτε ἡ διάλυσις τῆς ἐταιρίας τῶν θείων μου ἔλαβε χώραν, μοι ἔδωσαν πέντε χιλιάδας λιρῶν, ἐπ' ἐλπίδι νὰ λάβω καὶ ἕτερον μέρος. Εἰσελθοῦσα εἰς ἀπλὴν ἀνοικτὴν ἁμαξάν μετέβην εἰς τὸ ἄστυ εἰς τὸ γραφεῖον τῶν θείων μου.

Ἡ συμφορὰ ἥτις ἐπῆλθεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των καὶ ἡ ἐντροπὴ τοῦ μετέβαλεν εἰς δύο ἀγνώριστα καὶ συνεσταλμένα γερόντια. — Μὲ παρετήρησαν ὥς ἂν ἤμην φάντασμα τι.

— Θεοί μου Κάρολε καὶ Δαυίδ, εἶπον περιχαρῶς, ἦλθον διὰ νὰ σὰς εὐχαριστήσω.

— Εἰς τοὺς λόγους μου τούτους μὲ ἀνέβλεψαν χαίνοντες.

— Ἦλθον νὰ σὰς εὐχαριστήσω διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς περιουσίᾳς μου. Ἡ φύσις δὲν μὲ ἔκαμε διὰ νὰ ἤμαι πλουσίᾳ. Ἐκεῖναι αἱ τριακόσαι πεντήκοντα χιλ. λιρῶν, σὰς βεβαιῶ, μὲ ἦσαν τρομερὸν βάρος. Σήμερον εἶμαι πτωχὴ ἄνευ στερήσεως καὶ ἐντελῶς εὐτυχής.

Νομίζω ὅτι οἱ θεοί μου μὲ ἐξέλαβον ὥς παραλαλοῦσαν. Ἐπὶ τέλους ὁ θεὸς Κάρολος ἐτόλμησε νὰ λαλήσῃ.

— Ἐνθυμεῖσαι ἐκεῖνον τὸν ὑπάλληλον, Λουίζα, ὅστις σὲ ὠδήγησε πρὸ ἕξ περίπου ἐτῶν εἰς ἓν ζαχαροπωλεῖον;

— Βέβαια τὸν ἐνθυμοῦμαι. Ἐγὼ μάλιστα τὸν ἐσύστησα ἀκολουθῶς καὶ εἰς τὴν εὐνοϊάν σας.

— Ἀ! ναι! εἶναι ἀληθές, εἶπεν ἀναστενάξας. Τὸ μνημονικόν μου ἀδυνατεῖ ὁλονέν. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ὑπάλληλος ἐστάθη ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς μας. Ἦτο ἄνθρωπος εἰς ἄκρον ἐπιχειρηματίας. Τὸν παρελάβαμεν συνεταῖρόν μας καὶ μᾶς κατήντησεν ἐξουθένημα τοῦ κόσμου, εἶπεν ὁ θεὸς Δαυίδ.

— Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, εἶπον, ὁ Κ. Φόρλωγη ἔχει τὴν ἐντελὴ συγγνώμην μου. Ἀλλ' εἰπῆτέ μοι, ἐνυμφεύθη ποτὲ τὴν νέαν ἐκείνην ἣν ἠγάπα;

— Μάλιστα, καὶ ἡ πρὸς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὰς διασκεδάσεις ῥοπή τῆς ἐστάθη ἡ αἰτία, ἥτις τὸν ἐσπρωξεν εἰς τὴν κερδοσκοπίαν.

— Πόσον δύσκολον εἶναι νὰ πράττῃ τις τὸ καλὸν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον! ἐψιθύρισα.

Ἐφθασεν ὁμοῦς ἡ ὥρα διὰ νὰ δώσω τέλος εἰς τὴν ἱστορίαν μου. Οἱ θεοί μου Κάρολος καὶ Δαυίδ κατῴρθωσαν νὰ ἀρχίσωσιν ἐκ νέου μικρόν τι καὶ ἀσφαλές ἐμπόριον, καὶ ἤδη ἐργάζονται καλὰ ἀναλόγως τῆς θέσεώς των. Ὁ Κ. Φόρλωγη εἶναι εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ ἐμὲ αὐτὴν ἔγεια στενὴ τῆς Κ. Ράτκληφ φίλης, καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς γνωριμίας μας ταύτης ἀνεκάλυψα ἓν μυστικόν.

Τὸ μυστικὸν τοῦτο ἦτο ὅτι πρὸ πολλῶν μηνῶν εἶχα ἐμπνεύσει μεγίστην πρὸς τὸν υἱὸν τῆς συμπά-

θειαν, ἀλλ' ἐκεῖνος μὴ τολμῶν νὰ κάμῃ πρότασιν τινα εἰς νέαν τόσον βαθύπλουτον ὥς ἐμὲ, ἀπεφάσισε νὰ καταπνίξῃ τὸ πάθος τοῦ κυνηγῶν λέοντας εἰς τὴν Ἀλγερίαν.

Δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ συμπεράνῃ ὅτι τὸ ἄλλο μυστικόν, ὃ καὶ ἐγὼ ἀκολουθῶς ἐνεπιστεύθην εἰς τὴν σεβασμίαν φίλην μου Κ. Ράτκληφ, ἦτο φύσεως τοσοῦτον ἐνθάρρυντικῆς διὰ τὸν υἱὸν τῆς, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου ὁ Κάπτταιν Ράτκληφ ἦλθεν ὁ ἴδιος νὰ ζητήσῃ τὴν χεῖρά μου, προσεχῶς δὲ θέλουν τελεσθῇ καὶ οἱ γάμοι.

ΠΛΙΝΙΟΣ Ο ΦΥΣΙΟΛΟΓΟΣ.

Γνωστὸν ὅτι ἤκμασαν καὶ διεκρίθησαν δύο Πλίνιοι, θεὸς καὶ ἀνέψιός. Ὁ θεὸς, ὁ καὶ ἀρχαῖος ἐπικαλούμενος, δὲν ἦτο μόνον φυσιολόγος, ὥς τις ᾔθελεν ὑποθέσει ἐκ τε τῆς φήμης καὶ τοῦ κυριωτέρου συγγράμματος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολιτικὸς καὶ στρατιώτης. Γεννηθεὶς ἐπὶ Τιβερίου καὶ ἀποθανὼν τὸ αὐτὸ ἔτος καθ' ὃ καὶ ὁ Τίτος, ἤκμασεν ἐπὶ Κλαυδίου καὶ τινῶν ἄλλων αὐτοκρατόρων, ὑπηρετήσας καὶ ὡς στρατιώτης καὶ ὡς πολιτικὸς. Νέος ἔτι, διοικῶν μοῖραν ἵππικου ἐν Γερμανίᾳ, συνέγραψε περὶ τῆς τέχνης τοῦ ἐξακουτίζειν τὸ δόρυ ἀπὸ τοῦ ἔππου· ἐξεπόνησε δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν πολέμων τῆς Γερμανίας ἐν εἴκοσι βιβλίοις, ἐπὶ δὲ Νέρωνος διστάζων ἔτι ἂν ἔπρεπε νὰ μετεωρισθῇ ὅπου ἀνυψώθη μετὰ ταῦτα, ἡσχολήθη εἰς γραμματολογικὰ γυμνάσματα, γράψας περὶ ῥητορικῆς καὶ γραμματικῆς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν νομικὴν ἐνέκυψε καὶ δικηγόρου ἔργα μετέλθε. Μὴ θαυμάσωμεν δὲ διὰ τὴν ποικίλειαν τῶν μελετῶν καὶ τῶν ἐπαγγελημάτων περὶ ᾧ ἡσχολήθη ὁ Πλίνιος, διότι παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ἐτιμᾶτο καὶ ὡς ἰσχυρὸς ἐθεωρεῖτο. Ὅτε δὲ ἐγένετο παρανάλωμα τῆς ἐκρήξεως τοῦ Οὐεσουβίου τὴν ἡλικίαν ἔχων πεντήκοντα ὀκτὼ ἐτῶν, ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ περὶ Μισένᾳ στόλου. Πλὴν τῆς μεγάλης *Φυσικῆς ἱστορίας*, ἔγραψε περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου αὐτοῦ καὶ τὴν *Σύγχρονον πολιτικὴν ἱστορίαν*.

Περίεργος ἦτο ὁ τρόπος τοῦ ἐργάζεσθαι τοῦ ἐνδόξου φυσιολόγου, ὅπως περιέγραψεν αὐτὸν ὁ ἕτερος Πλίνιος. Ἐγειρόμενος πρὸ τῆς ἡμέρας, κατεγίνετο ἰδίως εἰς τὰ ἔργα ἃ τινα ἠγάπα ὑπὲρ τὰ ἄλλα, λέγων ὅτι αἱ ὥραι ἐκεῖναι ἦσαν ὥραι σχολῆς. Τὴν δὲ ἡμέραν ἡσχολεῖτο εἰς τὰ δημόσια καὶ τὴν νύκτα ἐκοιμᾶτο ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον. Τὸ *ζῆν*, ἔλεγεν, εἶναι ἴσον πρὸς τὸ *ἀγρυπνεῖν*· διὸ εἰ καὶ ἀπέθανε προῶτως, ὀλίγοι ἔζησαν ὅσον αὐτός. Ἐνὶ λόγῳ οὐδὲ λεπτόν κατέτριβεν εἰς μάτην.

Οἱ Ἕλληνες ἐδογματίζον «φρίδου χρόνου» καὶ «πολυτελὲς ἀνάλωμα ὁ χρόνος.» Νεώτερός τις δὲ Γάλλος ἔλεγεν ὅτι «ὁ μὴ γινώσκων τὴν ἀξίαν τοῦ χρόνου δὲν ἐγεννήθη διὰ τὴν δόξαν.» Τὰ ἀποφθέγματα ταῦτα ἦσαν οἱ ἀπαράβατοι κανόνες τοῦ βίου τοῦ Πλίνιου. Ἀνεγίνωσκεν ἀδιακόπως μόνος ἢ ἡκουεν ἄλλον ἀναγινώσκοντα. Ἐλάμβανε σημειώσεις καὶ ἀποσπάσματα. Ἐδύξαζε δὲ ὅτι «καὶ ἀπὸ τοῦ χειρίστου βιβλίου πορίζομεθα ὠφέλειάν τινα ἔστω καὶ μικράν.» Ἡ οἰκονομία τοῦ χρόνου κατήντα παρ' αὐτῷ μέχρι γλισχρότητος. Καί ποτε γινομένης ἀναγνώσεως παρουσία τινὸς τῶν φίλων αὐτοῦ, ἐπειδὴ ὁ ἀναγνώστης ἐπανέλαβε κατ' αἵτησιν τοῦ φίλου φράσιν τινὰ κακῶς ἀπαγγελλομένην, ὁ Πλίνιος ἠρώτησε τοῦτον· «Δὲν εἶχες ἐννοήσαι;» Καὶ ἐπειδὴ οὗτος ἀπεκρίθη καταφατικῶς· «Λοιπὸν, ἐπανέλαβεν ὁ φυσιολόγος, διατί ἐζήτησες νὰ ἀναγνώσῃ καὶ δεύτερον τὴν φράσιν; ἕνεκα τῆς διακοπῆς ἐστερήθημεν δέκα γραμμῶν.» Ἐθεώρει εἰς μάτην ἀναλωθέντα τὸν χρόνον ὃς τις δὲν ἀφισροῦτο εἰς μελέτην. Αἱ περὶ πάσης καὶ παντοίας ὕλης σημειώσεις αὐτοῦ ἦσαν ἀναρίθμητοι. Ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ βεβηκοῖ ὅτι εἶχεν ἑκατὸν ἐξήκοντα βιβλία περιέχοντα διάφορα ἐκλεκτὰ τεμάχια, πάντα γεγραμμένα τῇ ἰδίᾳ τοῦ Πλίνιου χειρί.

Εὐκόλως ἄρα ἐννοῦμεν ὅποια ἡ κατὰ τοιαύτην μέθοδον γεγραμμένη *Φυσικὴ ἱστορία*· περιέχει οὐ ὅνον ὅσα εἶδεν ὁ συγγραφεὺς, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ὅσα ἤκουσεν. Ὁ Πλίνιος δὲν ὁμοιάζει τὸν Ἀριστοτέλην, ὅστις μόνος παρατήρησε καὶ ἠρεύνησε καὶ ἀνέλυσε τὰ ἀντικείμενα, καὶ μόνος ἐσπούδασε περὶ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν νόμων τῆς φύσεως· καθ' ὅλους τοὺς ἀρχαίους χρόνους εἰς μόνος Ἀριστοτέλης ἐγένετο, μόνος αὐτὸς ἄξιος καὶ τὸν μέγιστον τῶν θνητῶν καὶ ὁλόκληρον τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος νὰ διδάξῃ· εἶναι ἀπλοῦς ἀλλ' ἐπιμελέστατος παρατηρητηρῆς, ἐντὸς τοῦ γραφείου αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἀπ' εὐθείας ἐμελέτα τὰ περίεργα. Γνωσταὶ αἱ δοκιμαὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ ἄσματος τοῦ κύκνου, καὶ περὶ τῶν φυτῶν τῶν συντελούντων εἰς τὴν ἱατρικὴν, ἅτινα εἶδεν εἰς τὸν κήπον αὐτοῦ ὁ τότε περίφημος Ἀντώνιος Κάστωρ. Τὴν περιέργειαν δὲ τοῦ Πλίνιου μαρτυρεῖ καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ, ὅστις συμβὰς ἐν Οὐεσουδῖῳ ὅπου μετέβη ἵνα παρατηρήσῃ τὴν ἐκρηξίν, ἀπέδειξεν ὅτι καὶ ἀκαταγώνιστος παρατηρητῆς καὶ μάρτυς γενναίως θυσιασθεὶς ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ὑπῆρξε.

Τὸν Πλίνιον δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν μᾶλλον φιλόλογον, πολυμαθῆ, θαυμάζοντα καὶ μελετώντα τὴν φύσιν ἐν ταῖς πραγματείαις καὶ τοῖς πονήμασι τῶν ἄλλων, ἐξ ὧν ἐκλέγει καὶ ἀπανθεῖ μετὰ χάριτος τὰ σπουδαιότερα καὶ ἀληθέστερα, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰς πλάνας. Εἰς τὴν ἀχανῆ αὐτοῦ ἐγκυκλοπαιδεῖαν

τὴν ἐξ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα τόμων συγκειμένην, ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἀνένδοτος δύναμις τοῦ λόγου, καὶ ἡ σπουδὴ περὶ λεπτομερείας τὰς ὁποίας, ὡς καταντώντας φορτικὰς, φροντίζει νὰ καλλύνη δι' ἱστορικῶν ἀνεκδότων καὶ συντομίας. Καὶ ὁσάκις μάλιστα ἐκ τῶν λεπτομερειῶν τούτων ἐξάγεται ἡθικὸν συμπέρασμα ἔστω καὶ τετριμμένον, δὲν πραραμελεῖ νὰ καταδείξῃ αὐτό.

Ἀναγινώσκων τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ἱστορίαν εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ πεισθῇ ὅτι ὁ Πλίνιος ἦτο φιλόσοφος καὶ νοῦς ἐξοχος. Περιγράφων φέρ' εἰπεῖν τὸν ἥλιον, τὴν ψυχὴν ταύτην τῆς φύσεως, λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ Θεοῦ καὶ λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος «ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ παριστᾷ πάντοτε τὸν Θεὸν ὑπὸ τινὰ μορφήν καὶ εἰκόνα.» Καὶ μεταφορικῶς μὲν, προστίθῃσι, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι «ὁ κυριώτερος διευθυντὴς ἢ ἡ κυριώτερα θεότης τῆς φύσεως» πράγματι ὁμοίως, δὲν πρέπει νὰ δίδωμεν τῷ Θεῷ μορφήν, οὔτε νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὑπάρχουσι πολλοί. Ἀποκρούων δὲ τὴν κοινῶς παραδεδεγμένην δόξαν τοῦ χρόνου καθ' ἣν ἤκμαζε, δὲν πιστεύει εἰς τοὺς μυθικοὺς θεοὺς· περὶ δὲ τῶν ἡρώων καὶ τῶν ἡμιθέων πρεσβεύει ὅτι «ὁ ἄνθρωπος βοηθῶν τὸν ἄνθρωπον γίνεται Θεός, καὶ ἀνοίγει τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν αὐτὸν εἰς τὴν αἰώνιον δόξαν.» Ἄνευ ταύτης τῆς ἡθικῆς ἐρμηνείας, οὔτε ὁ Θεὸς Ἀθροιστος, οὔτε ὁ Θεὸς Καῖσαρ τιμῶνται παρ' αὐτοῦ ὡς τοιοῦτοι. Ὁ Πλίνιος καταριθμεῖται μεταξὺ τῶν πεφωτισμένων καὶ ἐξόχων ἐκείνων ἀνδρῶν τῆς πρὸ τοῦ Χριστοῦ ἀρχαιότητος, «οἱ τινες ἐταῦτιζον μὲν τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ μετὰ τῆς ἰδέας τῆς οἰκουμένης νομίζοντες αὐτὰς ἀδιαιρέτους, συγκατέβαινον ὁμοίως, ὡς ἐν κοινωνίᾳ ζῶντες, εἰς τὰς παραδεδεγμένας δοξασίας. «Καλὸν, ἔλεγε νὰ πιστεύωσιν οἱ ἐν τῷ κόσμῳ ὅτι οἱ θεοὶ μεριμνῶσι περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. . . Ἡ θρησκεία, λέγει πολλαχοῦ, εἶναι ἡ βᾶσις τοῦ βίου.» Ἐνθ' δὲ λέγων θρησκείαν ἐννοεῖ αὐτὴν ὅλως πολιτικὴν ὡς οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ Ρωμαῖοι, ὁμοίως δὲν διστάζει νὰ καταγράψῃ πολλάκις λεπτομερείας δεισιδαίμονας. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, ὁμιλῶν περὶ ὁνείρων καὶ κομητῶν καὶ οἰωνῶν καὶ κεραυνῶν, καὶ ἀπορῶν πῶς νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ φαινόμενα ταῦτα, κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ὑπολαμβάνει αὐτὰ οὐχὶ ὡς αἷτια, ἀλλ' ὡς συμπτώματα ἄλλων γεγονότων, μεθ' ὧν ὑποθέτει αὐτὰ μυστηριωδῶς συνεχόμενα. Ἀποδίδει δὲ εἰς τινὰ ἔμπτωτον δύναμιν τῆς φύσεως, εἰς εἶδος θείας τινὸς ὁρμῆς καταλαμβάνουσας αὐτὴν ἐνίοτε, τὰς φυσικὰς ἀνωμαλίας, τὰ ἀλλόκοτα γεννήματα, τὰ ὅψιν θαύματος ἔχοντα γεγονότα, ὅσα ἀδυνατεῖ νὰ ἐξηγήσῃ διὰ τῶν φυσικῶν νόμων. Καὶ ὁμοίως ἀναντιρρήτον εἶναι ὅτι ὑπῆρξεν ἐκ τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τοῦ αἰῶνος ἐκεί-

νου ὁ Πλίνιος, μεθ' οὗ καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς σοφοὶ δύ-
νυνται νὰ συνεννοηθῶσι καὶ νὰ συζητήσωσιν ὡς μετὰ
Ἰσου.

Λατρεύει δὲ μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν ἐπιστήμην,
θαυμάζει τοὺς ἐνδόξους ἐφευρετὰς, αἰσθάνεται ὅτι
ἀδιάκοπος εἶναι ἡ πρόοδος τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων,
καὶ λυπεῖται ὅτι ἕνεκα παθῶν καὶ συμφερόντων εὐ-
τελῶν παρμελεῖται ἢ ἀναβάλλεται. Αἰσθάνεται περὶ με-
τεώρων καὶ ἀνέμων, ὁμολογεῖ καὶ ἐκθειάζει τὴν ὑ-
περοχὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. « Εἰς ἄκρον θαυ-
μάζω, λέγει, βλέπων ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ, σπαρσσο-
μένῳ πάλαι ὑπὸ διχονοιῶν καὶ διηρημένῳ εἰς βασί-
λεια ὅσα καὶ τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου, ἡσχολήθησαν
εἰς ἀνέυρεσιν τοσούτῳ δυσκόλῳν πραγμάτων, χωρὶς
νὰ ἐμποδισθῶσιν οὔτε ὑπὸ τῶν πολέμων, οὔτε ὑπὸ
τῶν πειρατῶν, οὔτε ὑπὸ τῶν ἀπίστων φιλοξενιῶν,
καὶ μετὰ τοσαύτης μάλιστα ἐπιτυχίας, ὥστε πλείο-
να μανθάνει τις παρ' αὐτῶν περὶ τόπων, τοὺς ὁποίους
οὐδέποτε ἐπεσκεψέθησαν, ἢ παρὰ πάντων τῶν κατοί-
κων τῶν τόπων τούτων. Ἐξ ἐνκντίας ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς
χρόνοις, ἐνῷ ἔχομεν παγκόσμιον εἰρήνην, καὶ ἡγεμόνα
ἀγαπῶντα τὴν πρόοδον τῶν περὶ τὴν φύσιν καὶ τὰς
τέχνας, οὐ μόνον οὐδὲν προστίθεται εἰς τὰς ἀρχαίας
ἀνακαλύψεις, ἀλλ' οὔτε νὰ φθάσωμεν δυνάμεθα εἰς
τὰς γνώσεις τῶν ἀρχαίων. Τότε αἱ ἀμοιβαὶ δὲν ἦ-
σαν σπουδαιότεραι, καθόσον τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν
διαχειρίζοντο πολλοί· καὶ ὅμως οἱ πλείστοι ἐξηρεύ-
νησαν τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, μόνον ἀμοιβὴν ἔχον-
τες πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ φανῶσιν ὡ-
φέλιμοι εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. *Τὰ ἦθ' παρήκ-
μασαν οὐχὶ δὲ αἱ ἀμοιβαὶ* » Τοὺς εὐγλώττους αὐ-
τοὺς πόθους ἐπαναλαμβάνει πολλάκις ὁ ἐνδοξὸς φυ-
σιολόγος, εἰ καὶ ὁμολογεῖ ἐν ταύτῃ τὰς εὐκολίας
καὶ τὰς εὐεργεσίας τὰς προσερχομένας ἐκ τῆς εἰρη-
νικῆς ἐνότητος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Τὸν αἰῶνα
ὅμως ἐκεῖνον κατεγίνοντο πρὸ πάντων εἰς τὰ τῆς
πολυτελείας, τῆς τραπέζης καὶ τῆς μαλθακότητος·
εἰς ταῦτα συνεκεντροῦτο πᾶσα ἐνέργεια. Τοῦ δὲ
Πλινίου κατεγέλων ὡς ἀσχολουμένου, αὐτοῦ στρα-
τηγοῦ ὄντος καὶ νκυάρχου, εἰς ἐρεῦνας μικρὰς καὶ
κενοσπούδους, εἰς παρατηρήσεις φυτῶν καὶ συγγρα-
φὴν συνταγῶν, τὰς ὁποίας ἔδιδε πρὸς Κάτωνα τὸν
ἀρχαιότερον. « Οἱ ἄνθρωποι, ἔλεγε, χλευάζουσι τὰς
μελέτας μου καὶ περιγελῶσι τὰ ἔργα μου. Ἐγὼ ὅ-
μως αἰσθάνομαι μεγίστην παραμυθίαν ὅτι τὴν κατα-
φρόνησιν ταύτην συμμερίζομαι μετὰ τῆς φύσεως περὶ
τὴν ὁποίαν καταγίνομαι. »

Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι ἔχει ἐνίοτε καὶ ὀγκον ῥή-
τορος, ὅτε καταβρίνων ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, τῶν ἀ-
στέρων καὶ τῶν μετεώρων ἵνα περιγράψῃ τὴν γῆν,
μεταχειρίζεται ἀληθεῖς κοινούς τόπους, ποτὲ μὲν
μεγαλορρήμονων περὶ τῆς ἀξίας τῆς γῆς, ποτὲ δὲ

λεπτολογῶν τὰ περὶ αὐτῆς. Ταχέως ὅμως ἐπερχό-
μεναι αἱ ἠθικαὶ ἰδέαι, ἀνυψοῦσιν ὅ,τι εἶχε ταπεινώ-
σει ὁ ῥητορικὸς στόμφος. Συγκρίνων, λόγου χάριν,
τὴν εὐτελεῆ ἔκτασιν τῆς γῆς πρὸς τὸ ἀχανὲς πέλα-
γος τοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῶν θαλασσῶν (σημειωτέον δὲ
ὅτι καὶ σήμερον ἔτι, μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοσούτων
νέων χωρῶν, ἡ σύγκρισις αὕτη δὲν εἶναι ἄτοπος),
καταδεικνύει μετ' εἰρωνείας τὸ θέατρον αὐτὸ τῆς δό-
ξης, τῆς φιλοδοξίας καὶ τῶν παθῶν ἡμῶν. Αἰσθάνεται
δὲ καὶ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀτέλειαν τοῦ ἀνθρώ-
που. « Ὁ ἄνθρωπος, λέγει πού, εἶναι τὸ μεγαλο-
πρεπέστερον ἅμα δὲ καὶ τὸ ἐλαεινότερον τῶν ὄντων. »

Γεννηθεὶς εἰς αἰῶνα διαφθορᾶς καὶ συμφορῶν, ἐ-
κυριεύθη ὑπὸ ἠθικῶν ἐντυπώσεων αἵτινες δικαιολο-
γοῦσι τὴν μεμψιμοιρίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀγανάκτησιν
κατὰ τῆς κοινωνίας. Ἐν τῷ Ζ' βιβλίῳ, ἐν ᾧ πραγ-
ματεύεται περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ζωγραφεῖ πίνακα
εὐγλωττον μὲν καὶ σφοδρὸν, ἀλλὰ ζοφερὸν, ἀνακα-
λοῦντα τὸν ποιητὴν Λουκρέτιον καὶ προπαρασκευά-
ζοντα τὰς σκέψεις τοῦ Πασκάλ. Δεικνύει τὸν ἀνθρώ-
πον, ὡς μόνον μεταξὺ πάντων τῶν ζώων ῥιφθέντα
γυμνὸν ἐπὶ τῆς γυμνῆς γῆς, εἰσερχόμενον ἐνδακρυν
εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀγνοοῦντα τὸ γέλαν πρὸ τῆς
τεσσαρακοστῆς ἡμέρας, καὶ ζητεῖ νὰ ἐξελέγξῃ αὐτὸν
τὸν οἰκτρὸν κύριον τῆς γῆς, ὡς ὃν ἀσθενὲς, πολυ-
σύμφορον, ἀποστρεφόμενον καὶ μεταξὺ τῶν ἡδονῶν
τὴν ζωὴν.

Ταύτην τοῦ Πλινίου τὴν θεωρίαν παρεδέχθησαν
καὶ ἀνέπτυξαν μετ' αὐτὸν καὶ ἄλλοι. Ἰπάρχουσι
νόες, καὶ ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων, μεγαλοποιοῦντες τὰς
δυσκολίας καὶ πλάττοντες ἐναντιότητας, ὅπως κα-
ταβάλλοντες κόπους εἰς ἐξομάλυνσιν αὐτῶν ἀναδει-
χθῶσι νικηταί. Ἕτεροι ὅμως φιλόσοφοι, συμβιβαστι-
κώτεροι καὶ παρατηρητικώτεροι διίσχυρίζονται « ὅτι
δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ φύσει ἐναντιότητες. » Δύσκο-
λον ὅμως, ὅσον καὶ ἂν εἶναι τις συγκαταβατικὸς, νὰ
μὴ ἀνακαλύψῃ τοιαύτας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅποιον
βλέπομεν αὐτὸν σήμερον. Τὰς ἐναντιότητας ταύτας
κατέδειξε μὲν ὁ Πλίνιος, δὲν ἐνεδιέτριψεν ὅμως εἰς
αὐτάς.

Τὸ περὶ ἀνθρώπου βιβλίον εἶναι περιεργότατον.
Συλλέξας πρῶτον παντοίων εἰδῶν φυσιολογικὰς ἀνω-
μαλίας, μεταβαίνει ἀκολούθως εἰς τοὺς μεγάλους
ἀνδρας τοὺς ὅπως δῆποτε διακριθέντας. Κατ' αὐτὸν
ὁ Καῖσαρ ὑπῆρξεν, ὑπὸ τὴν ὄψιν τῆς ἐνεργείας, ὁ
πρώτιστος τῶν θνητῶν. « Φρονῶ, λέγει, ὅτι ὁ ἄν-
θρωπος ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἔχων νοῦν ἰσχυρό-
τατον εἶναι ὁ δικτάτωρ Καῖσαρ. Δὲν ὁμιλῶ περὶ τῆς
ἀνδρίας καὶ τῆς σταθερότητος καὶ τῆς ἱκανῆς νὰ ἐν-
αγκαλισθῇ πάντα τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν μεγαλοφυῆς
αὐτοῦ· ἀλλὰ περὶ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ ἰσχύος ἴσης
τὴν ταχύτητα πρὸς τὸ πῦρ. » Προστίθῃσι δὲ καὶ

ταῦτα· « Ἐπολέμησεν εἰς πεντήκοντα μάχας ἐκ παρατάξεως, ὑπερτερήσας καὶ αὐτοῦ τοῦ Μ. Μαρκέλλου, συνάψαντος τριάκοντα ἐννέα. Ἐξαιρουμένων τῶν θριάμβων αὐτοῦ κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, 1,192,000 ἀνδρῶν ἔπεσαν κατὰ τὰς ἀνωτέρω μάχας. Καὶ ταῦτα λέγων δὲν θεωρῶ ὡς τίτλον δόξης τὸ κατὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τοῦτο κακούργημα καὶ ἂν ἐπράχθη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης· αὐτὸς οὗτος, μὴ σημειῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις ἀποθνήσκοντων συνομολογεῖ τὴν ἀλήθειαν ταύτην. »

Τὸ ἠθικὸν καὶ φιλάνθρωπον τοῦτο αἶσθημα τοῦ Πλινίου εἶναι ἄξιον σημειώσεως· πολλαχοῦ τοῦ συγγράμματος ἐπαναλαμβάνει αὐτὸ, θαυμασιώτατα δὲ ὅταν ἐμιλῇ περὶ Σύλλα. « Ὁ μόνος, λέγει, ὅστις μέχρι τῆς σήμερον ἀπένειμεν ἑαυτῷ τὸ ὄνομα τοῦ Εὐτυχοῦς εἶναι ὁ Α. Σύλλας, βεβαίως διότι ἡγόρασεν αὐτὸ διὰ τοῦ αἵματος τῶν πολιτῶν καὶ τῆς δι' ἐφόδου ἀλώσεως τῆς πατρίδος. Ποῖα δὲ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ὅπως ἀποκαλῆται εὐτυχῆς; Μήπως διότι ἐξωστράκισε καὶ ἔσφαξε μυριάδας Ῥωμαίων; Ὅποιον ἀποτρόπαιον δικαίωμα, οὐ ἕνεκα ἔπρεπε μάλλον νὰ ὀνομασθῇ κακοδαίμων! Καὶ δὲν εἶναι πλέον ζηλωτὴ ἡ τύχη τῶν θυμάτων ἅτινα οἰκτείρομεν σήμερον, ἐνῷ πάντες ἀνεξαιρέτως ἀποστρέφονται τὸν Σύλλαν; Ἀλλὰ μὴ καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ, οὐ τινος τὰς σάρκας κατέτρωγε τρομερὰ νόσος, δὲν ὑπῆρξε σκληρότερον τοῦ τῶν παρ' αὐτοῦ ἐξοστρακισθέντων; » Ὁ Σύλλας, ὡς γνωστὸν, ἀπέθανεν ὑπὸ νόσου, « ὅφ' ἧς, λέγει ὁ Πλούταρχος, καὶ τὴν σάρκα διαφθαρεῖσαν εἰς φθεῖρας μετέβαλε πᾶσαν. » Βεβαίως δὲ ὁ Πλίνιος ὅτι ἐνῷ ἔθος ἐπεκράτει ἐν Ῥώμῃ νὰ καίωνται τὰ σώματα τῶν τεθνεώτων, τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν Κορνηλίων εἰς τὴν ὃ Σύλλας ἀνῆκεν, εὐθάπτοντο. Οὗτος ὅμως, φοβούμενος μὴ ἀνασκάψωσι τὸ πτώμα αὐτοῦ, ὡς ἔπραξε διὰ τὸ τοῦ Μαρρίου, ἀπήτησε νὰ καῇ μετὰ θάνατον.

Τὸν Κικέρωνα ἐπικαλεῖ ὁ Πλίνιος *Λαμπάδα* τῶν γραμμάτων. Μετὰ πόσου καὶ ὁποίου ἐνθουσιασμοῦ ἐξυμνεῖ τὸν μεγαλοφυῆ αὐτὸν ἄνδρα! « Προσπαγρεύω, ἀναφωνεῖ, σὲ τὸν πρῶτον ὀνομασθέντα πατέρα τῆς πατρίδος, σὲ ὅς τις πρῶτος φέρων ἔτι τὴν τήδενην, ἐγένεσο ἄξιος θριάμβου. »

Ἐκ τοῦ Πλινίου μανθάνομεν ὡσαύτως ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἐνδόξου ῥήτορος ἦτο ἀναίσχυντος οἰνοπότης, ὅτι καυχώμενος ἔλεγεν ἑαυτὸν ἱκανὸν νὰ ῥοφήσῃ ἀμυστὶ μεγίστην ποσότητα οἴνου, καὶ ὅτι ἔρριψε ποτε μεθύων κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀγρίππα κύαθον. « Βεβαίως, λέγει εἰρωνευόμενος ὁ Πλίνιος, ὁ Κικέρων οὗτος ἤθελε ν' ἀρπάσῃ ἀπὸ τοῦ φρονέως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀντωνίου, τὴν δάφνην τοῦ οἰνοπότου. »

Τὸ περὶ τοῦ ἀνθρώπου πόνημα τοῦ Πλινίου βριθεὶ λεπτομερειῶν καὶ περιέργων ἀνεκδύτων, ἅτινα

εἰς μόνον αὐτὸ εὐρίσκομεν. Ἐν αὐτῷ μανθάνομεν ὅτι Μένανδρος, ὁ ἡγεμὼν τῶν κωμικῶν ποιητῶν, τὸν ὅποιον τιμῶντες οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Αἰγύπτου ἔστελλον στόλους καὶ πρέσβεις ἵνα μεταβῇ πρὸς αὐτοὺς, ἀπέρριψε τὰς προσφορὰς καὶ ἐτίμησεν ἑαυτὸν ἔτι πλέον προτιμήσας τὸ φιλολογικὸν αἶσθημα, ἢ, ὡς λέγει ὁ ἡμέτερος φυσιολόγος, τὴν συνείδησιν τῶν γραμμάτων, τῆς εὐνοίας τῶν βασιλέων.

Ἐνῷ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπολιόρκουν τὰς Ἀθήνας, πολλάκις ἐφάνη, λέγει ὁ Πλίνιος, κατ' ὄναρ τῷ Λυσάνδρῳ ὁ Βάκχος προτρέπων αὐτὸν νὰ μὴ τπράξῃ τὴν κηδεῖαν ἐκείνου ὅστις ἠΰφραινεν αὐτὸν, τὸν Βάκχον, οὐ τινος αἱ πανηγύρεις συνεχέοντο κατ' ἀρχὰς μετὰ τῶν ἑορτῶν τοῦ θεάτρου. Τότε εἶχεν ἀποθάψει ὁ Σοφοκλῆς. Ὁ Λύσανδρος ἠρεύνησε ποῖος ἀπέθανε τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐννοήσας ὅτι ὁ Θεὸς ἐνόει τὸν μέγαν ποιητὴν, ἐπέτρεψε νὰ τελεσθῇ ἀνενοχλήτως ἡ κηδεῖα.

Ἐπίστευεν ἄρα ὁ Πλίνιος εἰς τὸν Βάκχον; οὐχὶ βεβαίως. Ἀλλ' ἐὰν τὸ ἀνέκδοτον δὲν εἶναι ἀληθές, εἶναι ὅμως ἀντάξιον τοῦ Ἀθηναίου τραγωδοῦ· ὁ δὲ Πλίνιος, ὅς τις ἠσθάνετο ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον, ἀπεταμίευσεν αὐτὸ εἰς τὸ ἴδιον σύγγραμμα.

(*Ἔπεται τὸ τέλος.*)

ΣΥΛΛΟΓΗ ΛΕΞΕΩΝ

ἐν χρήσει ἐν τε Αἰγύλῃ καὶ Κρήτῃ.

(*Συνέχ. ἴδε φυλλ. 468.*)

Συροθέτω, καθιερώνω ἐπὶ τινος ἐπώνυμόν τι.

Ἀνηκυρόνω, φέρω εἰς ἀνησυχίαν τὴν γειτονίαν.

Ἐγκάρδι, ἄξων περίξ τοῦ ὁποίου τυλίττεται τὸ ὕφασμα εἰς τὴν ὑφαντικὴν.

Ἐπίορκος.

Σαμὸς, σημεῖον (δωρισμός.)

Ἐξαιθερίζω, ἐκλέγω τὸ καλῆτερον ἐνὸς φαγητοῦ κτλ. τουτέστι τὸν αἰθέρα.

Εὐδίασεν, ἐκαθάρισεν ὁ οὐρανός. Λέγεται καὶ εἰς Κύθηρα.

Ἐξάμορον, μέτρον ἐνδυμάτων, ὑποδημάτων ἢ καὶ ξυλικῆς ἐξ οὗ καὶ τὸ ῥῆμα ἐξαμώνω.

Κοθρέας, κιθυραϊκὴ λέξις, ἀκαμάτης· ἴσως ἀπὸ τοῦ Κόθουρος κατὰ μετάθεσιν τῶν στοιχείων· τὸ δὲ Κόθουρος κατὰ τὸν Ἡσιόδον εἶναι ἐπίθετον τῶν κηφόνων κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν σημασίαν τὸ μεταχειρίζονται. Ἰδε Ἡσιόδ. ἔργα σ'. 304.

Ἀποθέτω, θέτω καὶ παρακαταθέτω.

Ἐξέλειπεν, ἔλειπεν· ἐξ οὗ καὶ ἡ παροιμία·